

De Roemeense tiendaagse van Douwe Visser en Thijs Tichelaar

November 2018

Er staan heel veel mannen met bordjes in de aankomsthal van het vliegveld in Boekarest. Dwalend gaan wij ze langs tot we Gabriël treffen met een papier waar staat 'Project Ruth'. Bij hem moeten wij zijn. Hij loodst ons een busje in en we gaan onderweg. Af en toe zegt hij met weinig woorden wat bij de grote gebouwen die wij zien. Het meest imposante is het paleis van Ceaușescu. Later horen wij dat dit het op één na grootste gebouw ter wereld is – alleen het Pentagon is groter. Wij rijden over brede wegen langs honderden grote (grijze) gebouwen naar steeds rommeliger buurten. Kleine huizen, scheefstaande elektriciteitspalen, grote gaten in de wegen (die onze chauffeur steeds mooi op tijd ziet en omzeilt). Dan zijn we bij de Providence-kerk waaraan een heel appartementencomplex is verbonden. Kamer, bedden, douche, toilet: sober en prima om een week door te brengen. Beiden zijn wij gespannen. Wat betekent het om les te gaan geven aan Roma-voorgangers. Morgen de eerste kennismakingen; vandaag uit eten met Britney (een van de werkers van Project Ruth) en drie vrouwen uit Virginia (Verenigde Staten). Tijdens de maaltijd horen wij meer over Project Ruth. In 1992 is dat gestart vanuit de VS. Zorg voor Roma-kinderen in de armste buurt van Boekarest was de inzet. Nu is er een basisschool voor 250 kinderen aan het project verbonden. Voor honderd kinderen is er daarnaast naschoolse opvang. In het gebouw waar dit gebeurt werkt ook een huisarts die dagelijks spreekuur heeft. Er zijn kantoren en klaslokalen, er is een voedsel- en een kleding-uitdeelpunt en beneden is een keuken met eetzaal waar zo'n zestig mensen tegelijk kunnen eten. De kinderen krijgen er in groepen hun warme lunches en maaltijden en ook wij zullen daar de komende week eten met onze studenten.

De drie Amerikaanse vrouwen hebben een week opgetrokken met de echtgenoten van de studenten die wij in de komende week gaan ontmoeten. De dames hebben bijbelstudie gedaan, en allerlei handvaardigheidstechnieken onderwezen. De voorgangervrouwen kunnen dat gebruiken om met de vrouwen in de dorpen waar zij wonen contact te maken. Deze vrouwen-trainingsweek vond dit jaar voor het eerst plaats. De Roma-voorgangers hebben een week van hun programma ingeleverd, zodat hun vrouwen konden gaan leren. Na de heerlijke maaltijd – Roemenen weten in elk geval van goed eten! – gauw naar bed, want de volgende dag moet een van ons preken tijdens een Roma-kerkdienst in een dorp verderop.

Wij worden opgehaald en onze weg gaat van arm naar nog veel armer. Huizen zijn rommelige onderkomens; alles is afgeschermd met zware hekken en ijzeren platen. Wij schuiven een kerkje in waar donker geklede mannen de rijen links vullen en gehoofddeckte langgerokte vrouwen de rijen rechts. De muziek en samenzang zijn luid en onnavolgbaar. Wat een taal, wat een klanken! Een keyboard, een viool en een gitaar en een zuster die alles voorzingt – er is weinig meer nodig om de lof van onze God met veel ritme en klank uit te zingen. Douwe preekt. Hij gaat lesgeven over de gelijkenissen in de Bijbel, dus is een preek naar aanleiding van de gelijkenis van de talenten een logische keuze. Er wordt aandachtig en meelevend geluisterd. Na twintig minuten preken plus twintig minuten vertaling zegt Douwe 'Amin' en wordt opnieuw gezongen. Later krijgt hij te horen dat dit wel erg kort was! 's Lands wijs, 's lands eer.

De gypsy-kerk in Boekarest

Muziek

's Middags een maaltijd en een dut, en om zeven uur weer een kerkdienst, nu in een 'echte' kerk met banken, een doopvont en een preekstoel. Koor, zangteam, mandoline-orkest en een muziekgroep. Ons wordt beiden gevraagd ons voor te stellen (en dat doe je dan aan de hand van een bijbeltekst die je met de gemeente deelt), waarna nog een dikke preek in het Roemeens volgt. Na de dienst treffen wij in de kelder van de kerk onze eerste groep studenten. Een stuk of tien oudere mannen geven ons een hand, zeggen 'pace' (vrede!) en gaan bij elkaar zitten om te praten en pizza te eten. Wij hebben verder geen contact met hen en zitten wat stil te wachten. De mannen blijken in hetzelfde gebouw te slapen en vertrekken vlot naar hun slaapkamers. Wij schuiven nog even achter onze laptops om alles echt klaar te hebben voor de volgende dag en gaan slapen.

Om acht uur 's morgens zien wij de mannen vertrekken naar de school waar les wordt gegeven. Zij hebben eerst een uur van gebed, samenzang en bijbellezen. Daarna zijn wij aan de beurt. Wij bewegen ons dus pas om negen uur naar het leslokaal, waar twintig mannen klaar zitten (er zijn er tien bijgekomen). We beginnen met gebed en een rondje kennis maken. Het blijkt dat enkele van onze studenten 'echt' voorganger zijn; velen zijn als medeleider in een kerk aan het werk en doen evangelisatiewerk en zes studenten zijn pas tot geloof gekomen en hadden tijd en interesse om mee te gaan. Boeiende groep. Er worden schriftjes uitgedeeld zodat de mannen (nee, geen vrouwen!) mee kunnen schrijven. Afstemmen op wat zij al kennen en kunnen is een vrolijke uitdaging. Met puzzeltjes en filmpjes leiden we onze lessen steeds in om iets zichtbaar te maken van de thema's. Drie kwartier les; een kwartier pauze – en zo de dag door. Voor de mannen zijn het zeer vermoeiende dagen, want in het gewone leven bewegen ze als bouwvakker of los arbeider. Dan zijn studieweken wel heel anders en heel intensief.

Preken in Providence

De eerste lessen

Wij volgen elke dag hetzelfde schema: Thijs geeft 's morgens en Douwe 's middags les. De mannen komen er meer in en gaan meedoen met voorbeelden en in leergesprekken. Onze tolk Theo doet enthousiast mee. Soms duikt hij zelf hevig in het gesprek en staan wij wat te luisteren en vragen na een minuut of vijf waarover ze precies aan het discussiëren zijn. Een mede-theoloog die tolkt: die kan er natuurlijk echt niet buiten blijven. Concrete teksten; concrete uitleg met veel voorbeelden: dat gaat er goed in. Al te abstract lukt niet makkelijk. Toch is het lastig om weg te komen van ingeslepen ideeën. Nee, nergens is te vinden dat de olie van de wijze meisjes staat voor de heilige Geest; nee, nergens staat dat wij een landeigenaar moeten bedriegen om zijn land te kopen en de schat in te pikken. Hoe vroom ook; zo moet je gelijkenissen niet uitleggen. Maar langzaam maar zeker landt wat we zeggen. Het dubbelverhaal van de bloedvloeiende vrouw en het dochttertje van Jairus. Wat zijn de mannen verrast als ze woorden en gedrag herkennen. De onvoorstelbaarheid van Gods liefde, zorg en geduld die ze uit de gelijkenissen leren lezen. Dit is wel heel mooi lesgeven, en elke avond zitten we tegenover elkaar om onze lessen voor de volgende dag preciezer te maken en beter te laten aansluiten bij onze studenten. 's Middags is er een warme lunch, 's avonds de warme maaltijd. Er wordt met grote snelheid gegeten, want daarna is er pauze en ruimte om even lucht te happen.

De protestantse kerken in Roemenië hebben de gewoonte om naast de zondagse diensten ook doordeweeks een kerkdienst te hebben. Op dinsdag daarom een 'gypsy-dienst' in het kerkje tegenover ons verblijf. Op donderdag in Providence; op vrijdag in Golgota. We zwerven van kerk naar kerk en worden overal gevraagd om te spreken. Ruim voor de diensten komen gemeenteleden al bijeen om te bidden voor de dienst en de kerk. Dat is bijzonder. Vanuit onze kamer horen wij muziek en gebeden, dus denken wij dat alles al begonnen is. Maar nee hoor; de dominee zit zich nog rustig voor te bereiden en stapt pas binnen rond de tijd dat de echte dienst aanvangt. Heel af en toe klinkt een bekende melodie en kunnen wij in het Engels of Nederlands wat meezingen. De muziekcultuur is echter echt anders en vaak is de samenzang daarom wat onnavolgbaar. Thijs weet vlot een aantal woorden in het Roemeens op te pikken; Douwe is daar slechter in en houdt zich meestal bij het Engels.

Op donderdag wordt gevierd dat de Gypsy Smith School twintig jaar bestaat. Deze opleiding voor voorgangers is vernoemd naar de Roma-man Rodney Smith die aan het einde van de achttiende eeuw in Londen woonde en daar als zestienjarige tot geloof kwam. Zijn moeder stierf jong. Zijn vader werd regelmatig gevangen gezet en kwam in de gevangenis tot geloof. Door zijn getuigenis, een bezoek aan het huis van John Bunyan en een evangelisatieactie van de evangelist Moody en de zanger Sankey, kwam Rodney tot geloof. Lezen en schrijven kon

hij toen niet maar dat leerde hij zichzelf aan. Hij werd een vurig prediker die door William Booth werd ingezet voor 'zijn' mensen. Allengs ontwikkelde hij zich tot overtuigend evangelist. Zijn verkondiging van het evangelie en het welzijnswerk dat hij deed raakte velen. De waardering daarvoor blijkt onder andere uit de naamgeving van deze school, waarmee hij wordt geëerd. Docenten en leiding uit eerdere jaren zijn aanwezig om mee God te danken. Thijs en ik worden gevraagd om aan twee deelnemers een diploma uit te reiken. Dat krijgen zij omdat ze met goede inzet acht weken studie hebben gevolgd aan de school. Dat is niet niks, want het werk moet worden onderbroken; inkomsten vallen weg en de zorg voor huis en haard komt bij echtgenoten of anderen te liggen.

Tijdens de studiedagen haakt een broeder vanwege hevige kiespijn af en moet een ander naar het ziekenhuis. Beide gebeurtenissen worden in hartstochtelijk gebed aan God voorgelegd, met de vraag of Hij heilmeester wil zijn, want tandarts en ziekenhuis kosten geld en dat is een grote zorg. De vrijdagochtend is er een 'vraag-maar-raak' waarbij alles gevraagd kan worden wat in de week niet aan de orde kwam. De onderwerpen variëren van: 'Hoe lang moet een voorganger zijn preek voorbereiden' tot 'Hoeveel broers had Jezus'? We proberen allen bij het gesprek te betrekken, maar het is 'op'! Wij bereiden ons voor op het afscheid van elkaar. Met stropdassen in een Action-geschenkdoosje maken wij veel broeders heel blij. Een stropdas geeft status. Wij krijgen snoep voor thuis. Heerlijk! Wij danken voor en met elkaar, en opens is het voorbij. Iedereen reist naar huis waar werk en kerk wachten.

Afscheidscadeautjes

'Huis van het Volk', Boekarest

Douwe en Thijs worden die middag door stukjes Boekarest gegidst, waarbij een bezoek aan het megalomane 'Huis van het Volk' (in feite het paleis van Ceaușescu) een must is, maar wel een verbijsterende. Acht jaar is dag en nacht gewerkt aan dit gebouw waarin alles van marmer en kristal is. De duizend (1000!) zalen en kamers zijn ongelooflijk groot en tien tot twintig meter hoog. We lopen over trappen, zoals we die alleen kennen uit sprookjesfilms, langs ramen waarvoor gordijnen hangen van zestien meter hoog. Met gebruikmaking van ladders, steigers en trapezes worden die af en toe schoon gemaakt, want ze zijn te zwaar om los te halen. Onze gids vertelt dat alles van het gebouw, van tapijt tot kroonluchter, 'Roemeens product' is, waarbij het meeste uit Transsylvanië komt. Ceaușescu en zijn vrouw werden tijdens de bouw geëxecuteerd op de eerste Kerstdag van 1989, en hebben zelf nooit van dit paleis gebruik kunnen maken. De bevolking van Roemenië was in eerste instantie boos en verbijsterd toen het gebouw in aanbouw werd opengesteld. Er heerste een stemming van: zo vlot mogelijk afbreken. Later bedacht men dat afbouwen mogelijk een rendabeler perspectief bood. Het heeft overigens nog tot vijf jaar na de dood van de Ceaușescus geduurd voor dat

klaar was. Nu worden zalen voor duizenden euro's per dag verhuurd aan grote ondernemingen en steenrijke sterren. Het doet wel erg denken aan Lucas 12, 20 waar God tegen een rijke zegt: 'Dwaas! In deze nacht zal men uw ziel van u opeisen; en wat u gereed gemaakt hebt, voor wie zal het zijn?'

's Avonds nog een dienst in de kerk van onze tolk en dan pakt Thijs vast in voor zijn reis naar huis op zaterdag. Douwe blijft het weekend over want op zondag vertrekt hij naar Braşov en Augustin waar hij de staf van Youth for Christ gaat trainen. Wat stille uren zijn overigens een zegen. Gewoon nadenken over wat was en wat komen gaat. Goede reden om God te danken. Tussendoor kon overigens nog even de oudste orthodoxe kerk van Boekarest worden bezocht. Daar was een doopdienst gaande. Moeder en grootmoeder staan met de baby en een lambada (een gewijde kaars) op het middenpad. Zij worden door de priester bevraagd en na een instemmend 'Amin' wordt de baby uitgekleeft en door de priester helemaal ondergedompeld in een groot doopvont. Het kind geeft geen kik! Ouders, familie en vrienden staan er in hun goeie goed dicht omheen. Het kind krijgt nieuwe kleren aan en dan gebeurt wat sommigen misschien heidens vinden, maar wat ik ontroerend vond. De kerk hangt vol met iconen. Dat zijn eigenlijk raampjes naar de hemel (vandaar al dat goud) van waaruit de overleden heiligen naar onze wereld kijken. Deze heiligen worden ook niet aanbeden, maar gegroet – als goede bekenden die net als wij deel uitmaken van de gemeente van Christus van alle tijden en plaatsen. De priester neemt het kind in de armen en loopt bij een aantal iconen langs. Bij elke icoon stelt hij aan de afgebeelde heilige het kind voor. 'Dag Nicolaas, dit is David Andreas ... vanaf nu een broeder.' Misschien moeten wij het ook aandurven om meer vanzelfsprekend tussen hemel en aarde te bewegen. Uiteindelijk is de scheidsmuur weggenomen (Ef. 2).

De reis naar Braşov gaat met de trein. Roemeense broeders vertrouwen dat eigenlijk niet, maar zo reizen voelt als heel luxe. In elk geval werd dringend geadviseerd (en dat voelde als bevel!) om eerste klas te reizen. Een treinkaartje kopen is meteen een stoel reserveren, dus niemand staat. De eersteklascoupé is uitgevoerd met ruime mooi gestoffeerde zetels met 'oortjes' zodat het hoofd heerlijk rustte bij een dut. De eerste sneeuw ligt op de bergen en in de bossen waar wij langs en doorheen rijden. Prachtig. Buiten zal het koud zijn; binnen wordt het steeds warmer en iedereen trekt jassen en truien uit om het leven wat vol te houden. Op het achterbalkon wordt de deur op een kier gezet door mensen die meer frisse lucht willen (en de mogelijkheid om stiekem te roken) en ploegend en zwoegend rijdt de trein tegen de hellingen op naar onze bestemming. Daar ontmoet Stephan mij, die mij naar Augustin rijdt. Van hoofdstad via provinciestad naar dorpje in het achterland is een reis van rijkdom naar armoede. Wat worden wegen slecht; wat zien veel huizen er pover uit en wat is het grauw. We komen bij Tuti waar de staf logeert. Tuti's echtgenoot Gilo is schaapherder, die vanaf de lente met zijn kudde en de kuddes van enkele dorpsgenoten in de bergen zwerft. We slapen in een gebouwtje naast het woonhuis, waar Douwe enthousiast bij een deur zegt 'en dan zal hier de wc zijn'. Nee, dat is te veel verwacht. Voor de wc moet je naar buiten waar een badkamertje is. Koud – door de sneeuwnachten.

Op maandagochtend is de staf compleet. De trainingen gaan over het werven en begeleiden van vrijwilligers; over het belang van teamvorming en teammanagement; over programma's specifiek voor meisjes en jongens of tieners samen en over het maken van een 'businessmodel' zodat duidelijk wordt hoe je van dromen en idealen een helder plan kunt maken. Voor beweeglijke jongerenwerkers zijn deze lesdagen heel intensief. We zingen, bidden, lezen samen de Bijbel en wisselen heel veel ervaringen en ideeën uit. Zeker als het gaat om het werven van vrijwilligers en geld moet eerst veel weerstand van ingesleten vanzelfsprekendheden worden weggenomen. Vrijwilligers 'bestaan' niet – alle werk moet gedaan door betaalde beroepskrachten, en geld geven aan jeugdwerk dat niet van de kerk is doen Roemenen niet. Samen met kerken jeugdwerk opzetten lijkt onmogelijk. Het vraagt grote gevoeligheid om enerzijds de ervaren problemen serieus te nemen, en anderzijds een uitdaging aan te gaan die net verder reikt dan als mogelijk wordt gezien. Wat opvalt van allen is de hartstochtelijke liefde en inzet voor kinderen en jongeren. Zij zien hen in hun povere leefwereld. Afwezige ouders, gebrek aan onderkomen en voedsel ... zij weten ervan, want ze zien dat dagelijks. We bemoedigen elkaar met de gelijkenis van de zaaier. Ja, sommige kinderen zullen als weggetjes zijn waar het zaad van het evangelie nauwelijks de kans heeft om te landen. Anderen vinden het mooie verhalen die vlot weer vergeten zijn, en weer anderen zijn zo druk met het dagelijkse overleven dat dit de hoop van het evangelie wegdrukt. Maar we blijven doorgaan vanwege die ene jongen, dat ene meisje, bij wie het evangelie aanslaat. We bidden dat die voor tientallen anderen tot zegen zullen zijn.

's Nachts is de houthaard aangestoken in de slaapkamer. De start van de nachtrust is in elk geval warm. Stephan vertelt dat hij elke nacht twee keer opstaat om de kachels in zijn huis van nieuwe houtblokken te voorzien. Dan is het 's morgens nog warm. Douwe slaapt onder een zware doorgestikte deken en voelt de kou pas als hij eruit moet. Dan is er ook geen vuur in de haard meer wat nog met een nieuw blok tot langer leven is aan te wakkeren. De gastvrijheid is geweldig. Gilo laat met enthousiasme zijn kudde zien. Hij is zo'n echte herder die al zijn schapen bij name kent. Dorpsgenoten roepen hem erbij als niet duidelijk is van wie een schaap is. Gilo kent ze en zijn oordeel wordt zonder protest aanvaard. Zijn beesten zitten goed in de wol en sommigen zijn al gedekt.

De herder die zijn schapen kent

Training – natuurlijk met Post-Its

Bij Tuti en Gilo vandaan glibberen wij de volgende dag weer naar ons zaaltje waar we verder praten. De vragen en gesprekken worden intenser. Omdat niemand van ons een ‘native English speaker’ is zoeken we allemaal bij tijd en wijle naar de juiste woorden om duidelijk te krijgen wat we bedoelen. Dat helpt om goed te luisteren en zorgvuldig te antwoorden. We gaan naar de afsluiting van de trainingsdagen toe. We bidden en danken voor en met elkaar. Ook Emilia wordt genoemd. Een echtgenote van een van de stafleden die al maanden last heeft van ontstekingen in een been. Gebed om genezing doe je vanzelfsprekend en hartstochtelijk. 's Avonds kan er nog gedocht, want Tutu heeft nieuw vuur onder de boiler aangestoken. 's Ochtends moeten we vroeg naar het vliegveld ... en voor het eerst in al die drukke dagen verslaapt Douwe zich! Racend tegen de klok komt alles prima terecht en de reis van Schiphol naar huis, later op de dag, blijkt dan toch echt de mooiste te zijn van deze tien indrukwekkende dagen.

Thijs Tichelaar,
Douwe Visser